

1

Oordelen en de publieke ruimte

Moraliteit en staatsburgerschap zijn voor Kant twee verschillende dingen.
Wel is verstand noodzakelijk en dat heeft in potentie iedereen.
Categorische imperatief versus eigen belang (149)
De goede mens is iemand die niet stiekem voor zichzelf een uitzondering maakt.
Het feit dat het over **stiekem** gaat maakt duidelijk dat Kant uitgaat van een gedeelde moraal.

Maleutiek_2021 Willen en Oordelen_8 2

2

Hoe zit de werkelijkheid in elkaar?

1. De natuur heeft een plan dat zich achter de ruggen van de individuen voltrekt en de natuur wil behoud van de soorten,
2. Een morele bekering is niet nodig om politieke verandering ten goede teweeg te brengen,
3. Openbaarheid is het kernbegrip.

Gevolg mensen zullen zich conform het idee van het goede gedragen ook al zijn ze uit op eigenbelang. (hypocriet gedrag geeft dus Kant gelijk)

Maleutiek_2021 Willen en Oordelen_8 3

3

Waar berust het goede op in politiek opzicht?

Kant denkt niet in termen van pluraliteit en nataliteit en heeft geen ruimte voor mensen die willen handelen.
De burgers van Kant zijn goed omdat ze uit zijn op hun eigenbelang en daarmee zich houden aan conventies en regels een soort *'don't rock the boat'*.
Voor Kant is dus het gewone volk drager van het goede, zonder dat zij daarbij principes volgen. Hun interesse in het goede ligt in henzelf en niet in de wereld. Dat is voor Arendt, die daarin op Tocqueville lijkt, precies omgekeerd.
(Zie ook <https://www.maleutiek.nl/ho-een-goed-mens-een-slecht-burger-kan-zijn/>)

Maleutiek_2021 Willen en Oordelen_8 4

4

Filosofen over de politiek

Vanaf Plato versus Aristoteles is er al de vraag hoe filosofie zich moet verhouden tot politiek.
Kant is wel erg uitgesproken in zijn afstand nemen van de politiek als een bedrijf wat er toe doet.
Arendt, die zichzelf als politiek denker definieerde, sluit dit college echter af met voorbeelden die laten zien dat dit *dedain* voor politiek breed voorkomt onder filosofen.
(citaat Pascal blz. 155)

Maleutiek_2021 Willen en Oordelen_8 5

5

Kritiek op politiek is kritiek op het leven

In het volgende college laat Arendt zien dat er van oudsher geen waardering is voor 'het aardse tranendal' onder filosofen. Dat maakt ook politiek, als iets dat de vooruitgang aan wil pakken, een onmogelijkheid. En in het christendom is er wel aandacht voor het leven, maar ook achterdocht en het idee dat het leven op zich niet gemakkelijk is of leuk.
Relatie tussen een leuk leven ondermaans <-> minder kans op goed eeuwig leven. (158/159) Genot kan het doel niet zijn, om meerdere redenen.

Maleutiek_2021 Willen en Oordelen_8 6

6

Kant en de mens(en)

Blz. 160- 162 beschrijft Arendt hoe volgens haar Kant de mens op 3 manieren ziet;

1. De soort, waarbinnen het individu met *amor fati* moet omgaan met het stadium waar hij zich in bevindt,
2. De mens als moreel wezen, dit betreft het individu. Deze mens vraag je niet waarom hij er is, hij is doel in zichzelf,
3. De mens als gemeenschapswezen onderdeel van en drager van een cultuur. Oordelen en vrijheid beleven hangen hier altijd samen met anderen.

Maieutiek_2021 Willen en Oordelen_8

7

7

Kant tussen dogmatisme en scepticisme

De scepticus neemt volgens Kant de positie in van het 'er is geen waarheid', de dogmaticus zal zeggen; 'Dat is dan blijkbaar jouw waarheid'. (5de college)

De kritiek van Kant hoort bij de positie die uiteindelijk leidt tot het nihilisme (de Alles-Zermalmer) (172) Maar Kant zelf gaat uit van het idee dat hij 'Scholen' en regeringen kan tegenhouden met hun dogmatiek, hij vertrouwt op gewone mensen die zullen blijven leren en weten.

Na Kant wordt er weer een verschil aangebracht tussen denkers en gepeupel. (citaat Hegel (173)

Maieutiek_2021 Willen en Oordelen_8

8

8

Kant en het oordeel

"Voor Kant is het oordeel "de bemiddelende term" die theorie en praktijk met elkaar verbindt en de overgang van theorie naar praktijk bewerkstelligt. Hij dacht aan mensen van de praktijk - bijvoorbeeld de arts of de advocaat, die zich eerst de theorie eigen maakt en vervolgens de geneeskunde of het recht in de praktijk brengt door de aangeleerde regels op bijzondere gevallen toe te passen." (175)

Marx met zijn kritiek van de politieke economie (Het Kapitaal) laat zien dat hij kritiek ziet als de link tussen theorie en praktijk.

Maieutiek_2021 Willen en Oordelen_8

9

9

Waarom kritiek altijd politiek is

Kritiek heeft politieke implicaties. Juist doordat kritiek niet te vatten is. Socrates is eerste duidelijke voorbeeld.

Socrates sticht geen school en heeft geen leer.

Dogmatisch denken en esoterische leer vindt plaats in de scholen en blijft daarmee uit de publieke ruimte. Kan ook makkelijker bestreden of verboden worden dan Socrates. Socrates zelf moet weg om zijn kritiek uit te bannen.

Maieutiek_2021 Willen en Oordelen_8

10

10

Kritiek wat is dat?

Kritisch denken, het pad van het denken banen doorheen vooroordelen, doorheen niet-onderzochte opinies en overtuigingen - het is een oude bekommernis van de filosofie. (...) de Socratische verloskunde in Athene.

Hij (Kant) stelde expliciet dat hij "op Socratische wijze" te werk wilde gaan en alle opposenten tot zwijgen wilde brengen "door op de klarste manier [hun] onwetendheid te bewijzen".

In tegenstelling tot Socrates geloofde hij in een "toekomstig metafysisch systeem", maar uiteindelijk heeft hij het nageslacht geen systeem maar kritieken nagelaten.

De methode van Socrates bestond erin zijn gesprekspartners te bevrijden van al hun ongegronde overtuigingen en "windeieren" - de loutere fantasieën die hun hoofden vulden. Volgens Plato deed hij dit dank zij de kunst van het krinein, van het ontwarren, scheiden en indelen. (blz. 175/176)

Maieutiek_2021 Willen en Oordelen_8

11

11

Kant zocht zelf popularisering én kritiek

"Volgens Kant en Socrates onderwerpt het kritische denken zich aan de "test van het vrij en open onderzoek" - wat betekent: hoe meer mensen eraan deelnemen, hoe beter. Vandaar dat Kant in 1781, onmiddellijk na de publicatie van de *Kritiek van de zuivere rede*, "een plan bedacht om het boek te populariseren". "Want", zo schreef hij in 1783, "elk filosofisch werk moet vatbaar zijn voor popularisering; anders verbergt het waarschijnlijk een hoop onzin achter een waas van schijnbare scherpzinnigheid". Waar Kant op hoopte met zijn plan tot popularisering - zo ongewoon onder filosofen, die doorgaans sterk sektarische neigingen vertonen - was dat de kring van zijn ondervragers geleidelijk zou vergroten. Het tijdperk van de Verlichting is het tijdperk van "het publiek gebruik van de rede" (178/179)

Maieutiek_2021 Willen en Oordelen_8

12

12

Vrijheid volgens Kant

“politieke vrijheid definieert hij in heel zijn werk vrijwel eenduidig en constant als “het in alles publiek gebruik maken van zijn verstand”. En “met het publiek gebruiken van zijn verstand bedoel ik het gebruik dat iemand ervan maakt als geleerde ten aanzien van een publiek van lezers”.

Dat er beperkingen zijn op dit gebruik, blijkt uit de woorden “als geleerde”; de geleerde valt niet samen met de burger; hij is lid van een heel andere soort van gemeenschap, namelijk “een gemeenschap van wereldburgers”, en in deze hoedanigheid richt hij zich tot een publiek.

(Het voorbeeld dat Kant geeft, spreekt voor zich: een legerofficier heeft niet het recht om bevelen te negeren. “Maar het recht om opmerkingen te maken over fouten in het leger en ze ter beoordeling aan het publiek voor te leggen, kan hem als geleerde”, dat wil zeggen als wereldburger, “billijkerwijs niet worden ontzegd.”) (179)

Maieutiek_2021 Willen en Oordelen_8

13

13

Waarheid versus oordeel

“In de wetenschappen hangt waarheid af van een experiment, dat door anderen kan worden herhaald; wetenschappelijke waarheid vereist algemene geldigheid. Filosofische waarheid kent zo'n algemene geldigheid niet. Ze moet wel voldoen aan de eis die Kant in zijn Kritiek van het oordeelsvermogen ook aan het smaakoordeel stelt: “algemene mededeelbaarheid”.⁹³ Want de mensheid heeft een natuurlijke aanleg tot communicatie: ze wil van gedachten wisselen over al die zaken die de mens als zodanig aanbelangen.”

Maieutiek_2021 Willen en Oordelen_8

14

14